

## KRONIEK EU EN MENSENRECHTEN

November 2025 – januari 2026

**Malu Beijer, Aniel Pahladsingh & Guus de Vries \***

**Samenvatting** | Deze kroniek signaleert en becommentarieert de belangrijkste mensenrechtelijke ontwikkelingen in de EU, met nadruk op mensenrechtelijk relevante beleidsontwikkelingen en institutionele ontwikkelingen. Daarnaast is er regelmatig aandacht voor mensenrechtelijke ontwikkelingen in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU.

**DOI** | 10.54195/NTM.26387

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0

### Inleiding

In de laatste maand van het jaar stonden de discussies in Brussel met name in het teken van Oekraïne. Tijdens de Europese Raad van 18 december 2025 spraken de regeringsleiders opnieuw over de mogelijkheden om extra financiering vanuit EU-zijde rond te krijgen. Er werd gesproken over een plan op tafel om de 210 miljard euro aan bevroren Russische tegoeden te gaan gebruiken als lening aan Oekraïne. België voerde hiertegen in het bijzonder groot verzet, omdat het merendeel van de bevroren tegoeden in Europa wordt vastgehouden door Euroclear, een bedrijf dat in België is geregistreerd. België vreesde daardoor grote financiële en juridische risico's te lopen als het plan zou worden aangenomen. Uiteindelijk 'won' premier De Wever zijn strijd en gaf de Europese Raad akkoord voor een alternatief plan. Via een (gezamenlijke) lening die wordt gefinancierd op de kapitaalmarkten en wordt gedekt door de EU-begroting zal een bedrag van 90 miljard euro aan Oekraïne worden geleend voor de jaren 2026 en 2027.<sup>1</sup> De Europese Raad heeft ook afgesproken om te blijven nadenken over de mogelijkheden voor herstelbetalingen die op basis van de opbrengsten uit de bevroren Russische tegoeden zouden kunnen worden gedaan. De discussie zal daarom ook in 2026 nog verder worden voortgezet.

Deze kroniek opent met een beschouwing van het jaarrapport van het EU-Grondrechtenagentschap (juni 2025), dat net buiten de vorige editie van deze kroniek viel. Verder sloot het Hof van Justitie in Luxemburg (traditiegetrouw) het jaar af door een hele reeks aan zaken af te doen. In deze kroniek wordt een selectie van een aantal van de belangrijkste uitspraken van het Hof van Justitie in december 2025 besproken. Deze zaken zien op de erkenning van huwelijken tussen personen van gelijk geslacht, de onafhankelijkheid van het Poolse Constitutionele Tribunaal, evenals de schendingen van fundamentele beginselen van Unierecht door dit Hof, de verantwoor-

■ Mr. dr. M.P. Beijer is senior beleidsmedewerker bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en daarnaast research fellow bij de Radboud Universiteit. Mr. A. Pahladsingh is senior EU-jurist bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, rechter-plaatsvervanger bij de rechtbanken Rotterdam en Amsterdam. Mr. G.B.M. de Vries is beleidsmedewerker bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en tevens buitenpromovendus aan de Radboud Universiteit. De auteurs schrijven deze kroniek op persoonlijke titel.

1 Dit kwam tot stand op basis van artikel 20 Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) (grondslag voor nauwere samenwerking tussen de lidstaten). Hongarije, Slowakije en Tsjechië besloten hieraan geen deel te nemen.

delijkheden van Frontex bij gezamenlijke terugkeeroperaties en de Deense wet op de volkshuisvesting.

### **Jaarrapport over 2024 van het EU-Grondrechtenagentschap**

In juni 2025 zijn het jaarverslag (beter bekend als *Fundamental Rights Report*) van het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten (hierna: FRA) en de daarmee samenhangende preadviezen gepubliceerd.<sup>2</sup> In dit rapport worden de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van fundamentele rechten in 2024 omschreven, zowel in positieve als negatieve zin. Het FRA begint zijn verslag met een duidelijke waarschuwing: als gevolg van de sociaaleconomische omstandigheden en de veranderingen in het geopolitieke landschap staan fundamentele rechten in de EU onder druk. In het bijzonder wijst het FRA op de conflicten die op dit moment het wereldtoneel tergen, zoals het conflict in het Midden-Oosten en de Russische agressie tegen Oekraïne. De oorlog in Gaza zorgt volgens het FRA voor een toenemende mate van antisemitisme en moslimhaat, terwijl als gevolg van de oorlog in Oekraïne miljoenen ontheemden in de EU verblijven. Daarnaast blijft racisme en discriminatie voor veel mensen de dagelijkse realiteit. FRA baseert die conclusie op zijn eigen onderzoek naar patronen van racisme en discriminatie gericht tegen joden, moslims, zwarten, Roma, migranten en LHBTIQ+-personen. Dit vindt voornamelijk plaats op socialemediaplatformen. Het FRA noemt Nederland, samen met België en Duitsland, als land waarin in het bijzonder een stijging van online haat, geweld- en doodsb bedreigingen op te maken is. Verder wijst het FRA op de moeilijke sociaaleconomische omstandigheden binnen de EU, die onder andere wordt beïnvloed door de stijgende energieprijzen. Dit kan volgens het FRA leiden tot energiearmoede en ongelijkheid in de hand spelen.

In 2024 vonden daarnaast diverse verkiezingen plaats, wereldwijd en binnen de EU, waaronder ook de verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 2024. Het FRA neemt ook Nederland onder de loep als het gaat om de mogelijkheden voor personen met een beperking om volwaardig deel te nemen aan verkiezingen. Sinds 2019 zijn er positieve ontwikkelingen geweest, maar in Nederland bleek dat ongeveer 25% van de stemlokalen niet of slecht toegankelijk waren.

Positieve ontwikkelingen die het FRA in zijn jaarverslag onder de aandacht brengt zien op de ontwikkelingen om digitale technologieën te reguleren. In 2024 is de Digitaaldienstenverordening van kracht gegaan.<sup>3</sup> Deze verordening stelt regels voor het handelen van aanbieders van onlinediensten, waaronder socialemediaplatformen. Een kernverplichting betreft het verwijderen van illegale onlinecontent, waaronder haatdragende uitlatingen, nadat iemand het platform wijst op die content. Dergelijke onlinehaat kan ingrijpende gevolgen hebben voor de geestelijke gezondheid en het welzijn van betrokkenen. De verplichting om illegale content te verwijderen kan een tegenwicht bieden tegen racisme en discriminatie die vooral online plaatsvindt. Het FRA wijst er ook op dat men nog steeds werkt aan de toetreding van de EU tot het EVRM. De toetreding moet zorgen voor meer consistentie in de toepassing van fundamentele rechten binnen de EU-lidstaten, wat de effectiviteit ten goede komt. Wij hebben dit proces in eerdere

<sup>2</sup> Verslag over de Grondrechten – 2025, Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten, 10 juni 2025.

<sup>3</sup> Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG (Digitaaldienstenverordening).

edities uitgebreid besproken. Nieuwste ontwikkeling in dit proces is dat de Europese Commissie inmiddels, op grond van artikel 218, elfde lid VWEU, een adviesaanvraag heeft gedaan bij het EU-Hof om te oordelen over de nieuwe concept Toetredingsovereenkomst.<sup>4</sup>

Voor wat betreft Nederland staat het FRA in positieve zin ook nog stil bij het in werking treden van de Wet seksuele misdrijven. Deze wet heeft onder meer het nieuwe strafbare feit van schuld aanranding geïntroduceerd. Daarnaast is het delict verkrachting aangepast, zodat daaronder ook schuldverkrachting valt. Daarvan is sprake als er zwaarwegende redenen bestaan om aan te nemen dat de seksuele handelingen tegen de wil van het slachtoffer zijn verricht. Het FRA benoemt dat de inzet van agenten in burger al voor de eerste veroordelingen op grond van deze nieuwe wet hebben gezorgd.<sup>5</sup>

Het rapport somt ook een aantal adviezen op aan de Europese Commissie en EU-lidstaten gedaan om het niveau van de bescherming van fundamentele rechten te verhogen. Dit jaar hebben deze adviezen in het bijzonder betrekking op de eerbiediging van fundamentele rechten bij verkiezingen, de effectieve bescherming van vrouwelijke slachtoffers van geweld en de uitvoering en het gebruik van het EU-handvest op nationaal niveau. Volgens het FRA moeten de Europese Commissie en de EU-lidstaten meer financiële middelen ter beschikking stellen om de integriteit van EU-verkiezingen te waarborgen, en moeten EU-lidstaten de structuren versterken om melding te doen van criminaliteit en nationale mensenrechteninstellingen om op volwaardig niveau te kunnen deelnemen aan het wetgevingsproces in de EU-lidstaten.

### Erkenning van huwelijken tussen personen van gelijk geslacht

Op 25 november 2025 oordeelde het Hof van Justitie dat lidstaten een huwelijk tussen twee Unieburgers van gelijk geslacht, gesloten in een andere lidstaat waar zij hun recht van vrij verkeer en verblijf hebben uitgeoefend, moeten erkennen.<sup>6</sup> Het Hof deed deze prejudiciële uitspraak in een Poolse zaak van twee Poolse mannen die in Duitsland verbleven en van hun recht op vrij verkeer gebruik hadden gemaakt. Zij trouwden in Duitsland. Terug in Polen erkende de Poolse overheid dit huwelijk niet. Volgens de Poolse grondwet kan een huwelijk alleen worden gesloten tussen een man en een vrouw.

Volgens het Hof van Justitie is de weigering tot erkenning van het huwelijk in strijd met het recht op vrij verkeer en verblijf (artikel 21, eerste lid, Werkingsverdrag van de EU) en het recht op eerbiediging van het privéleven en het familie- en gezinsleven (artikel 7 van het EU-Handvest van de grondrechten).<sup>7</sup> Het Hof verwijst voor die laatste constatering naar verschillende uitspraken die het EHRM al vanaf 2023 deed over de weigering van de Poolse autoriteiten om huwelijken van gelijke geslacht te erkennen. Het EHRM oordeelde dat artikel 8 EVRM een positieve verplichting oplegt aan lidstaten om een rechtskader in te voeren dat juridische erkenning en bescherming van koppels van hetzelfde geslacht waarborgt en dat Polen heeft

4 Europese Commissie, commission decision on a request for an opinion of the Court of Justice pursuant to article 218(11) TFEU in relation to the draft agreement providing for the accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 25 juli 2025.

5 Rb. Rotterdam, 2 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:9612.

6 HvJ EU 25 november 2025, C-713/23, (*Wojewoda Mazowiecki*).

7 HvJ EU 25 november 2025, C-713/23, (*Wojewoda Mazowiecki*), par. 54 en 67.

nagelaten dit rechtskader te bieden.<sup>8</sup> Volgens het Hof van Justitie moeten Unieburgers er zeker van zijn dat zij hun gezinsleven, opgebouwd in een andere lidstaat, kunnen voortzetten bij terugkeer naar de lidstaat waar zij vandaan komen. De weigering van de erkenning kan volgens het Hof ernstige administratieve, professionele en persoonlijke ongemakken opleveren waardoor de echtgenoten zich genoodzaakt kunnen zien als alleenstaanden verder te gaan leven.<sup>9</sup>

Lidstaten zijn daarmee verplicht om het huwelijk dat is gesloten in een andere lidstaat te erkennen. Volgens het Hof is dit niet in strijd met de nationale identiteit (artikel 4, tweede lid, EU-Verdrag) en is ook geen sprake van een bedreiging van de openbare orde van de lidstaten. Het Hof benadrukt dat lidstaten niet verplicht worden huwelijken van gelijk geslacht in hun nationale recht wetgeving op te nemen. Lidstaten hebben ook enige beoordelingsvrijheid voor de wijze waarop ze het huwelijk erkennen. Tegelijkertijd moet dit er volgens het Hof niet toe leiden dat de erkenning onmogelijk of zeer moeilijk wordt gemaakt en dat discriminatie vanwege seksuele geaardheid plaatsvindt.<sup>10</sup> Van discriminatie is volgens het Hof sprake als een lidstaat de mogelijkheid tot erkenning die openstaat voor koppels van verschillend geslacht niet ook openstelt voor koppels van gelijk geslacht. In Polen is het mogelijk de huwelijksakte over te schrijven in het Poolse register en die mogelijkheid moet Polen dan ook volgens het Hof zonder onderscheid gaan toepassen.

### **Onafhankelijkheid van het Poolse Constitutionele Tribunaal en schending van fundamentele EU- beginselen**

Op 18 december deed het Hof van Justitie uitspraak in een zaak over het Poolse Constitutionele Tribunaal.<sup>11</sup> De Commissie startte in december 2021 een inbreukprocedure tegen Polen vanwege twee uitspraken van het Tribunaal waarin dat Tribunaal verschillende bepalingen van het EU-Verdrag strijdig met de Poolse grondwet achtte en uitdrukkelijk de voorrang van het Unierecht op het spel zette. Volgens het Poolse Tribunaal had het Hof van Justitie met uitspraken over het recht op effectieve rechterlijke bescherming haar bevoegdheden overschreden.<sup>12</sup> Een belangrijke aanleiding voor de inbreukprocedure vormde voor de Commissie ook de onregelmatigheden in de benoeming van drie rechters en de president van het Poolse Tribunaal in 2015 en 2016 waardoor dit Tribunaal volgens de Commissie sindsdien geen onafhankelijk en onpartijdig gerechtshof meer vormt.<sup>13</sup>

Om te beginnen had het Poolse Tribunaal volgens het Hof van Justitie in strijd gehandeld met het beginsel van effectieve rechterlijke bescherming (artikel 19, eerste lid, EU-Verdrag), doordat het Poolse Tribunaal de bevoegdheid van nationale rechters om de rechtmatigheid van de benoemingsprocedures voor rechters te toetsen, waaronder ook de besluiten van de (gepolitiseerde) Poolse Raad voor de Rechtspraak, en om uitspraken over gebreken in die procedures

8 EHRM 12 december 2023, 11454/17, par. 113, 123 en 124 (*Przybyszewska e.a./Polen*); EHRM 19 september 2024, 58828/12, par. 20, 25, 26 en 29 (*Formela e.a./Polen*); en EHRM 24 april 2025, 53662/20, par. 11, 14-19 (*Andersen/Polen*).

9 HvJ EU 25 november 2025, C-713/23, par. 44, 51 en 52 (*Wojewoda Mazowiecki*).

10 HvJ EU 25 november 2025, C-713/23, par. 69-75 (*Wojewoda Mazowiecki*).

11 HvJ EU 18 december 2025, C-448/23, (*Commissie/Polen*).

12 HvJ EU 8 april 2020, C-791/19, (*Commissie/Polen*); en HvJ EU 6 oktober 2021, C-487/19 (*W. Ż*).

13 Zie ook het persbericht van de Commissie van 15 februari 2023, via: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip\\_23\\_842/IP\\_23\\_842\\_EN.pdf](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_23_842/IP_23_842_EN.pdf).

te doen, opzij heeft geschoven.<sup>14</sup> Ook schond het Poolse Tribunaal het beginsel van effectieve rechterlijke bescherming doordat het de voorlopige maatregelen van het Hof van Justitie weigerde te erkennen.<sup>15</sup> Volgens het Hof van Justitie worden hiermee wezenlijke kenmerken van de Unie aangetast, omdat de beginselen van autonomie, voorrang, doeltreffendheid en eenvormige toepassing van het Unierecht en de bindende werking van de rechtspraak van het Hof door het Poolse Tribunaal opzij zijn gezet.

Volgens het Hof van Justitie kan Polen geen beroep doen op de grondwettelijke identiteit om zich te onttrekken aan de in artikel 2 van het EU-Verdrag neergelegde gemeenschappelijke waarden (rechtsstaat, effectieve rechtsbescherming en onafhankelijkheid van de rechterlijke macht) die onderdeel uitmaken van de identiteit van de Unie zelf en waartoe Polen vrijwillig is toegetreden.<sup>16</sup> Nationale rechterlijke instanties kunnen niet eenzijdig de omvang en de grenzen van de aan de Unie toegekende bevoegdheden bepalen. Bij twijfels over de omvang en de bevoegdheden van de Unie, de geldigheid van handelingen van de Unie en miskenning van de eerbiediging van de nationale identiteit, is het noodzakelijk dat die twijfels van nationale rechterlijke instanties via een prejudiciële procedure in een dialoog met het Hof van Justitie worden weggenomen.<sup>17</sup>

In navolging van de uitspraken van het EHRM in 2021 en 2022, concludeert het Hof van Justitie ook dat de onregelmatigheden in de benoeming van drie rechters en de president van het Constitutionele Tribunaal in 2015 en 2016 ertoe leidt dat het Tribunaal niet voldoet aan de vereisten van een bij wet ingestelde rechter die onafhankelijk en onpartijdig is (artikel 19, eerste lid, EU-Verdrag en artikel 47 EU-Handvest).<sup>18</sup>

Het Hof van Justitie volgt, in navolging van ook het advies van Advocaat-Generaal Spielmann, de Commissie in deze inbreukprocedure daarmee volledig.

### Gezamenlijke terugkeeroperatie gecoördineerd door Frontex

Op 18 december 2025 heeft de Grote Kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) geoordeeld dat Frontex (de grensbewakingsdienst van de EU) verantwoordelijk kan worden gehouden voor de zogeheten pushback van een Syrisch gezin.<sup>19</sup> Het Hof oordeelt dat het Gerecht in een eerder arrest ten onrechte heeft beslist dat Frontex enkel technische en operationele steun aan de lidstaten verleende en niet hoefde te verifiëren of er een terugkeerbesluit bestond. In deze zaak stond de vraag centraal of de gezamenlijke verantwoordelijkheid tussen de EU-agentschap en de lidstaten kan leiden tot gedeelde ('hoofdelijke') aansprakelijkheid van de EU voor schade die wordt veroorzaakt doordat het agentschap verplichtingen niet-nakomt.

De aanleiding van deze zaak is een gezamenlijke terugkeeroperatie die door Frontex werd gecoördineerd en waarbij een gezin van Syrische Koerden, bestaande uit twee ouders en vier kinderen, per vliegtuig van Griekenland (een EU-lidstaat) naar Turkije (geen EU-lidstaat) werd

14 HvJ EU 18 december 2025, C-448/23, par. 105-126 (*Commissie/Polen*).

15 HvJ EU 18 december 2025, C-448/23, par. 129-142 (*Commissie/Polen*).

16 HvJ EU 18 december 2025, C-448/23, par. 174-180 en 191-193 (*Commissie/Polen*).

17 HvJ EU 18 december 2025, C-448/23, par. 211-233 (*Commissie/Polen*).

18 EHRM 7 mei 2021, 4907/18, par. 281, 289 en 290 (*Xero Flor/Polen*); en EHRM 15 maart 2022, 43572/18, par. 277 (*Grzęda/Polen*).

19 HvJ EU 18 december 2025, C-679/23P, (*WS and Others v Frontex (Opération de retour conjointe)*).

teruggestuurd. Het Syrische gezin werd in een door Frontex gecoördineerde terugkeeroperatie vanuit Griekenland naar Turkije teruggevlogen nog voordat zij asiel hadden kunnen aanvragen in Griekenland. De Griekse autoriteiten hadden daarbij ook geen terugkeerbesluit genomen ten aanzien van het gezin. Frontex stelde echter dat zij geen verplichting had om dit te controleren. De gezinsleden betogen dat de materiële en immateriële schade die zij hebben geleden, is veroorzaakt door het onrechtmatig handelen – of beter gezegd, het niet-handelen – van het Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex) voor, tijdens, en na die terugkeeroperatie, waardoor een aantal van hun grondrechten is geschonden. Zij verzoeken het EU-Hof om Frontex ertoe te veroordelen hun een schadevergoeding te betalen.

In Griekenland had het gezin te kennen gegeven internationale bescherming te willen aanvragen. Zij klagen bij het EU-hof omdat hun overdracht naar Turkije volgens hen een onrechtmatig *refoulement* (*pushback*) vormde en hun grondrechten bij deze overdracht werden geschonden. Ze betogen met name dat als Frontex had voldaan aan zijn verplichting om de eerbiediging van de grondrechten en het beginsel van *non-refoulement* tijdens deze operatie te waarborgen, deze rechten niet zouden zijn geschonden en het gezin niet naar Turkije zou zijn teruggestuurd, maar internationale bescherming in de Europese Unie zou hebben gekregen. Op 6 september 2023 heeft het Gerecht het beroep van het gezin afgewezen wegens het ontbreken van een causaal verband tussen het vermeende onrechtmatige gedrag van Frontex en de geleden schade, zonder de overige aansprakelijkheidsvoorwaarden te beoordelen.<sup>20</sup> Volgens het Gerecht kon Frontex, aangezien dit geen bevoegdheid heeft om terugkeerbesluiten ten gronde te beoordelen of verzoeken om internationale bescherming te onderzoeken, niet aansprakelijk worden gesteld voor schade in verband met de terugkeer van deze personen naar Turkije.

In de tegen dat arrest ingestelde hogere voorziening vernietigt het Hof grotendeels het arrest van het Gerecht en verwijst het de zaak terug naar het Gerecht. In zijn arrest merkt het Hof allereerst op dat het Unierecht Frontex een reeks verplichtingen oplegt die erop gericht zijn de eerbiediging van de grondrechten te waarborgen in het kader van gezamenlijke terugkeeroperaties. Bovendien herinnert het Hof eraan dat deze operaties alleen betrekking mogen hebben op personen die onderworpen zijn aan schriftelijke en uitvoerbare terugkeerbesluiten. Frontex had dus moeten nagaan of er dergelijke terugkeerbesluiten zijn vastgesteld voor alle personen die een lidstaat voornemens is terug te sturen via gezamenlijke terugkeeroperaties, om te garanderen dat deze operaties het beginsel van *non-refoulement* eerbiedigen.

Dit is de eerste schadeclaim die tegen Frontex is ingesteld bij het HvJEU voor zijn rol bij *pushbacks*, die illegaal zijn en in strijd met de grondrechten. Het Hof geeft de Syrische familie dus gelijk en oordeelt dat het Gerecht ten onrechte heeft aangenomen dat Frontex enkel technische en operationele steun aan de lidstaten verleende en niet hoefde te verifiëren of er een terugkeerbesluit bestond. Bovendien is het Hof van oordeel dat het Gerecht eveneens blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat eventuele schendingen van grondrechten die plaatsvinden tijdens een terugvlucht uitsluitend de verantwoordelijkheid van de gastlidstaat zijn, met uitsluiting van elke aansprakelijkheid van Frontex. Het Hof vernietigt daarom grotendeels het bestreden arrest en verwijst de zaak terug naar het Gerecht voor een nieuwe uitspraak waarbij rekening wordt gehouden met de verplichtingen van Frontex met

20 HvJ EU (Gerecht) 6 september 2023, T-600/21 (WS e.a./European Border and Coast Guard Agency (Frontex)).

betrekking tot de bescherming van de grondrechten van de personen voor wie gezamenlijke terugkeeroperaties worden ondernomen.

### Deense wet op de volkshuisvesting

Deze huisvestingszaken gaan over stedelijke transformatiegebieden in Kopenhagen. Een Deense wet legt de verplichting op om ontwikkelingsplannen op te stellen met het oog op het vermindere van het percentage sociale gezinswoningen in woongebieden die onder meer worden gekenmerkt door het feit dat het aandeel 'immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen' dat in de afgelopen vijf jaar in de gebieden heeft gewoond tot boven de 50% is gestegen. Bepaalde wijken zijn door de Deense overheid in 2018 aan te merken als 'hard gettogebied' (parallele samenlevingen; nu ('transformatiegebied'), omdat zij relatief armer waren en groten-deels werden bewoond door wat de Deense wet omschrijft als 'immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen'.

Door de gebieden aan te merken als transformatiegebied is het mogelijk om sociale huurcontracten op te zeggen. Aan de huurders wordt permanente herhuisvesting aangeboden. De bedoeling van de Deense autoriteiten is om 'gettowijken' te diversifiëren. Een Deense rechter twijfelt echter of een en ander verenigbaar is met Richtlijn 2000/43/EG (gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming) en wil weten of er sprake kan zijn van directe of indirecte discriminatie op grond van etnische afstamming en stelt enkele prejudiciële vragen aan het Hof.

Het begrip 'etnische afstamming' wordt niet gedefinieerd in Richtlijn 2000/43/EG. Het Hof stelt dat het begrip etnische afstamming

*'voortspruit uit de gedachte dat maatschappelijke groepen worden gekenmerkt door met name een gemeenschappelijke nationaliteit, religie, taal, culturele en traditionele achtergrond, en gemeenschappelijke levensomstandigheden'. Deze lijst van criteria is niet uitputtend en de etnische afstamming kan niet op basis van één criterium worden vastgesteld 'maar moet integendeel berusten op een reeks elementen waarvan sommige objectief, en andere subjectief van aard zijn'.<sup>21</sup>*

Met betrekking tot de vraag of de Deense wet directe discriminatie inhoudt, merkt het Hof op dat het betrokken criterium doorslaggevend lijkt te zijn om vast te stellen welke 'transformatiegebieden' worden geraakt door de vermindering van het aantal sociale gezinswoningen. Het is echter aan de nationale rechter om te onderzoeken of dit criterium een verschil in behandeling op grond van de etnische afstamming van de meerderheid van de bewoners van deze gebieden inhoudt, waardoor de bewoners van die gebieden minder gunstig worden behandeld dan de bewoners van vergelijkbare gebieden waar het percentage immigranten niet tot boven de 50% is gestegen.

Mocht de nationale rechter vaststellen dat deze wet geen directe discriminatie vormt, dan moet hij ook nagaan of deze wet indirecte discriminatie veroorzaakt. Dit zou het geval zijn wanneer de wet weliswaar schijnbaar neutraal is geformuleerd of wordt toegepast, maar in de praktijk een bijzonder nadeel veroorzaakt voor personen die tot bepaalde etnische groepen

<sup>21</sup> HvJ EU 13 februari 2025, C-417/23, par. 72-73.

behoren. In die context herinnert het Hof eraan dat dit nadeel niet noodzakelijkerwijs maar één etnische afstamming hoeft te raken. Als de nationale rechter vaststelt dat de betrokken wet een dergelijk bijzonder nadeel veroorzaakt, moet hij ook onderzoeken of de betrokken wet het door de Deense regering aangevoerde doel van algemeen belang nastreeft, namelijk het oplossen van problemen in verband met de sociale samenhang en de integratie in het kader van het Deense stelsel van sociale huisvesting, met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel. Dit betekent met name dat wordt vastgesteld of deze wet, met zijn verplichting om ontwikkelingsplannen vast te stellen, de doelstelling nastreeft om de sociale samenhang op coherente en stelselmatige wijze te bevorderen, ook al geldt deze verplichting niet voor woonwijken die slechts van ‘transformatiegebieden’ verschillen door het feit dat hun inwoners niet overwegend ‘immigranten en hun nakomelingen uit niet-westerse landen’ zijn. Bij het onderzoek van de rechtvaardiging wordt rekening gehouden met het grondrecht op eerbiediging van de woning.